

Mana pļavu liju vasara jeb cik daudz zinām par pļavu liju?

ANDREJS JESKO,
andrejs.jesko@gmail.com

Pļavu lijas tēviņš.

Šis raksts ir atskats uz pļavu liju ligzdošanas sekmju novērojumiem, ko autors veicis savā plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumā Nagļu pagastā, Rēzeknes novadā. Visi rakstam pievienotie fotoattēli uzņemti Nagļos, visu attēlu autors ir Andrejs Jesko.

Sugas vispārējs apraksts

Pļavu lija *Circus pygargus* ir Latvijā reti ligzdojošs plēsīgais putns. Saskaņā ar ziņojumu Putnu direktīvas 12. pantā (Eionet 2020) Latvijā 2014.–2018. gadu periodam aprēķinātais populācijas lielums ir 57–1046 ligzdojošas mātītes (220 mātītes – kā labākais atsevišķais vērtējums). Populācijas lielums ir norādīts ļoti plašā intervālā, un tas liecina, ka aprēķiniem pieejamā datu kopa ir bijusi maza (Ķerus u. c. 2021). Jāņem vērā arī sugas bioloģija – plašie medību iecirkņi un, iespējams, sugas puskoloniālais ligzdošanas raksturs (Forsman 1999). Tas nav ļāvis gūt precīzākus uzskaites datus un ierobežojis aprēķinu precizitāti.

Pļavu lija ir tālais gājputns un Latvijā īpaši aizsargājama putnu suga (Ķerus u. c. 2021). Jāpiebilst, ka pļavu lija atšķirībā no daudziem citiem plēsīgajiem putniem veido savu ligzdu uz zemes un nav piesaistīta konkrētai ligzdas vietai. Ligzdas biotopa izvēlē pļavu lija ir izteikti plastiska suga. Tas ļauj pļavu lijai katru gadu mainīt ligzdas iecirkņus (Ивановский 2012). Tas nozīmē, ka katru gadu ligzda ne tikai var atrasties citā vietā tajā pašā teritorijā, bet arī var mainīties teritorija.

Pļavu lijas skaita svārstības atšķirībā no citām liju sugām tieši saistītas ar

Foto: Andrejs Jesko

barības objektu skaita svārstībām (Ивановский 2012).

Sugai tipiskā dzīvotne ir atklāta ainava. Pļavu lija dod priekšroku klajiem līdzenumiem ar upju ielejām, ezeriem un mitrājiem. Ligzdo augstā veģetācijā: niedrājos, graudaugu sējumos vai mitrāju pļavās. Medī visu veidu atklātos sauszemes biotopos: no klajām lauksaimniecības zemēm un virsājiem līdz pļavām, stepēm un pustuksnešiem (Forsman 1999). Suga ir tieši pakļauta cilvēka darbībai – lauksaimniecības teritoriju paplašināšanai un intensifikācijai, dabisko pļavu platību samazināšanai, un sugas vēlo ligzdošanu un ligzdas būvniecību uz zemes tieši var ietekmēt gan siena pļauja, gan graudaugu ražas kulšana, kas var iznīcināt ligzdas ar olām un mazuļiem (Ивановский 2012). Saskaņā ar literatūru pļavu lijai ir izteikta puskoloniālas ligzdošanas tendence visā tās izplatības areālā, tomēr teritoriālu uzvedību lielākoties novēro tieši ligzdas teritorijā, savukārt medību teritorijās agresīva uzvedība nav novērota (Więcek 2008). Medījot parasti lido zemu, planējot spārnus tur viegli V veidā paceltus. Ligzdošanas laikā tēviņš medī viens un barību nodod mātītei gaisā ligzdas tuvumā (LOB 1998). Galvenais medību objekts ir

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas mātīte.

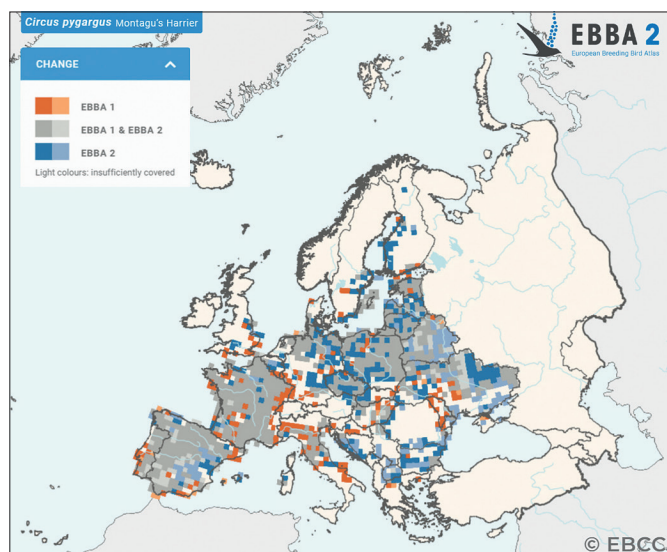
strupastes (Ивановский 2012), taču var baroties arī ar dažādiem mazažiem mugurkaulniekiem: grauzējiem, dziedātājputniem, rāpuļiem, abiniekiem, kā arī lielākiem kukaiņiem (Forsman 1999). Piemēram, Nīderlandē pļavu liju atriju analizēs konstatētas 160 (!) dažādas dzīvnieku sugas (Werkmann 2021).

Izplatība un skaita pārmaiņas

Saskaņā ar jaunāko Eiropas ligzdojošo putnu atlantu (Keller *et al.* 2020) pļavu lijas ligzdošana ir plaši, taču nevienmērīgi izplatīta. Tā plešas no Rietumeiropas līdz Centrālāzijai. Nozīmīgākās ligzdošanas teritorijas ietver Dienvidrietumeiropu (Pireneju pussalu un Franciju) un Austrum-

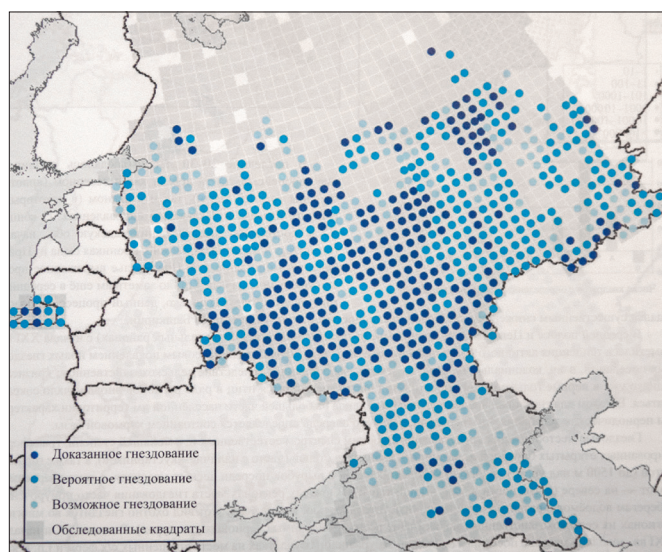
eiropu (Polijas austrumus, Baltkrieviju un, jo īpaši, Krieviju). Iegūtie dati norāda, ka pļavu lija dod priekšroku teritorijām ar siltām vasarām un nelielu nokrišņu daudzumu, kā arī teritorijām ar plašākām aramzemēm (un, attiecīgi, mazākām mežu teritorijām) un izvairās no kalnainākiem apvidiem (Keller *et al.* 2020). Tiesa, Krievijas Eiropas daļā pļavu liju ligzdošana konstatēta arī kalnu pļavās augstumā līdz 1500 m v. j. l. (Калякин, Волцит 2020).

Salīdzinot ar pirmā Eiropas ligzdojošo putnu atlanta datiem, ir novērots neliels izplatības pieaugums (1. attēls). To galvenokārt pamato ar skaita pieaugumu Krievijā. Populācijas

1. ATTĒLS. Salīdzinājums starp reģistrēto pļavu lijas izplatību Pirmajā (1985–1989) un Otrajā Eiropas ligzdojošo putnu atlantā (2013–2017) (Keller *et al.* 2020).

FIGURE 1. The distribution of the Montagu's Harrier in Europe, comparing the data of the First (1985–1989) and the Second (2013–2017) European Breeding Bird Atlas (Keller *et al.* 2020).

2. ATTĒLS. Pļavu lijas izplatība, pēc Krievijas Eiropas daļas ligzdojošo putnu atlanta datiem, 50×50 km kvadrātos (Калякин, Волцит 2020).

FIGURE 2. The distribution of the Montagu's Harrier, according to the data of the Atlas of Breeding Birds of European Russia (Калякин, Волцит 2020).

pieaugums Krievijā savukārt tiek pamatots galvenokārt ar novārtā atstātām lauksaimniecības teritorijām (Keller *et al.* 2020). Tāpēc varētu sagaidīt, ka tas nebūs ilgstošs, un nākotnes perspektīvas vērtējamas kā neskaidras. Pārējās Eiropas daļās ar lielu sugas populāciju (Pireneju pussalā, Francijā, Polijā u. c.) monitoringa programmas norāda samazinājumu (Keller *et al.* 2020).

Saskaņā ar jaunāko Krievijas Eiropas daļas ligzdojošo putnu atlantu (Калякин, Волцит 2020) tiek uzskatīts, ka Krievijas Eiropas daļā ir 20–40 tūkstošu pļavu liju pāru. Tiek minēts, ka pēdējo 20–30 gadu laikā novērota sugas Eiropas daļas areāla izplešanās gan ziemeļu, gan dienvidu virzienā (2. attēls). Kopumā lielā daļā Krievijas Eiropas daļas teritoriju ir novērotas raksturīgas ligzdojošo putnu skaita svārstības, un to saista ar barības bāzes pieejamību (Калякин, Волцит 2020).

Saskaņā ar Latvijā veikto ligzdojošo putnu atlantu datiem, salīdzinot kvadrātus ar pierādītu ligzdošanu, 1980.–2017. gadā pļavu lijas izplatība nav būtiski mainījusies (Ķerus u. c. 2021). Sugas apdraudētība Latvijā atbilstīgi IUCN publikācijām par apdraudētības globālo kategoriju noteikšanu raksturota kā “jutīga (VU)”. Īstermiņa un ilgtermiņa pārmaiņa apzīmēta kā “neskaidra”. Pēc ELPA2 (2013–2017) datiem, sugai

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas ligzdas biotops diķa niedrājā Nagļos, Rēzeknes novadā.

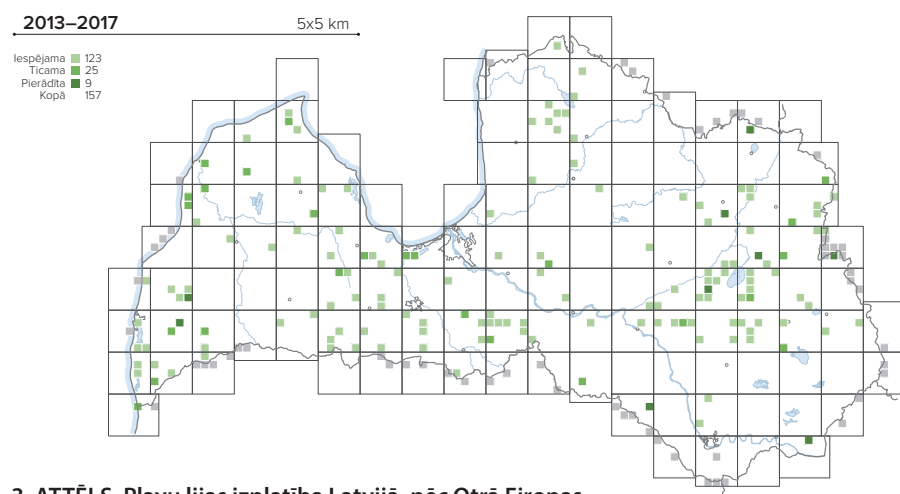
pierādīta ligzdošana deviņos 5×5 km kvadrātos, ticama – 25, iespējama – 123 (3. attēls). Savukārt, pēc LLPA2 (2000–2004) datiem, pierādīta ligzdošana sešos 5×5 km kvadrātos, ticama – 18, iespējama – 122.

Saskaņā ar Latvijas Gredzenošanas centra datiem (LGC vadītāja E. Račinska pers. ziņ.) pļavu lijas Latvijā gredzenotas pavisam maz, kopskaitā 21 putns: 1925–1960 – 6 īpatņi, 1961–1985 – 8 īpatņi, 1987 – 2 īpatņi, 1993 – 3 īpatņi un 2008 – 2 īpatņi. Zināms viens Latvijā gredzenotas pļavu lijas atradums: 15.07.1960. Lielaucis ezerā gredzenota pļavu lija 15.06.1963. atrasta Krievijā, Pleskavas apgabalā (451 km attālumā).

Šajā rakstā papildus vērts pieminēt Nagļiem netālajā Teiču dabas rezervātā veiktā ornitofaunas apkopojuma pļavu lijas datus. Lai arī apkopojums sniedz informāciju par periodu līdz 2004. gadam, tomēr ir aptverts laika posms no 20. gs. 80. gadiem un minēti sugas novērojumi arī no 70. gadiem. Tas sniedz vērtīgas zināšanas par sugas pārmaiņu tendencēm diezgan nelielā teritorijā.

Atšķirībā no pārējām liju sugām pļavu lija vienmēr atzīmēta kā ligzdotāja Teiču purvā (Avotiņš 2005). Minētajā laika periodā purvā regulāri ligzdojuši līdz pat pieciem pāriem, ir gan atrastas ligzdas, gan novēroti izvesti mazuļi. Arī šajā apkopojumā minēts, ka ir grūti salīdzināt sugas skaita izmaiņas gadu gaitā, jo dažos gados ligzdošanas teritorijas nav tikušas konstatētas vispār, bet dažos tās bijušas pat vairākas. Vērtīgs novērojums – gadi, kad purvā reģistrēts daudz niedru liju, sakrīt ar pļavu liju skaita minimuma gadiem. 20. gs. 90. gados pieaudzis novērojumu skaits rezervāta apkārtnes lauksaimniecības zemēs (Avotiņš 2005).

Arī saskaņā ar Latvijā veiktā plēsīgo putnu monitoringa datiem (pārmaiņu rādītāji aprēķināti 2014–2021) pļavu lijai pārmaiņu tendence ir neskaidra. Rezultāts iegūts gan pēc standartizēto uzskaišu punktu TRIM indeksu datiem (1,072±0,157), gan

3. ATTĒLS. Pļavu lijas izplatība Latvijā, pēc Otrā Eiropas ligzdojošo putnu atlanta datiem (Ķerus u. c. 2021).

FIGURE 3. The distribution of the Montagu's Harrier in Latvia, according to the data of the Second European Breeding Bird Atlas (Ķerus u. c. 2021).

standartizēto uzskaišu punktu nepilnīgas konstatēšanas modeļa datiem ($1,016 \pm 0,161$) (Avotiņš, Reihmanis 2022). Tas sakrīt ar Latvijas ligzdojošo putnu atlantā sniegto īstermiņa un ilgtermiņa pārmaiņu tendenci. Arī apvienojot plēsīgo putnu monitoringā un ligzdojošo putnu monitoringā (2005–2021) iegūtās ziņas, pļavu lijas populācijas pārmaiņas klasificējamas kā neskaistas ($1,021 \pm 0,062$; A. Avotiņa un A. Auniņa pers. ziņ.).

Pļavu lija Nagļos 2022. gada ligzdošanas sezonā – autora pieredze un novērojumi

Šogad Nagļos pļavu liju pirmo reizi novēroju 4. maijā, tātad neilgi pēc tās atgriešanās no ziemošanas, jo vidēji Latvijā pļavu lijas atlido 27. aprīlī (Ķerus u. c. 2021). Jau 2020. un 2021. gadā plēsīgo putnu monitoringa ietvaros biju konstatējis sekmīgu pļavu lijas ligzdošanu ar izvešiem mazuļiem savā parauglaukumā, bet diemžēl nepietika laika ligzdu meklēšanai. Tāpēc jau pirms 2022. gada sezonas savos pierakstos biju atzīmējis pļavu liju kā vienu no interešu prioritātēm, plānojot – ja tās atgriezīsies šajā teritorijā ligzdot – vēltīt pietiekami daudz pūļu, lai iegūtu precīzākus ligzdošanas datus. Saprotams, tam nepieciešams vēltīt daudz laika, taču, ņemot vērā, ka ligzdošanas teritorija atrodas manā plēsīgo putnu monitoringa parauglaukumā un tuvu manām mājām, šim mērķim varēju vēltīt daudzus rītus un vakarus ar dažu minūšu velopārbraucieni (pēc neprecīzas uzskaites, pļavu lijam lauka novērojumos un darbos 2022. gada sezonā vēltīts ap 48–50 stundām).

Jau maija vidū ieguvu pirmo informāciju ar pietiekami precīzu iespējamu ligzdas lokāciju, novērojot gan mātīti ar ligzdas būvniecības materiālu, gan tēviņu ar barības piegādi mātītei. Vēl precīzāku ligzdas atrašanās vietu novēroju maija beigās (24. maijā), kas faktiski jau ir olu dēšanas periods (21. maijs–5. jūnijs; Ивановский 2012). Šajā reizē novēroju tikai pavisam īslaicīgu mātītes izlidojumu no ligzdas ar ātru

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu lijas mātīte.

atgriešanos tajā, kā arī tēviņa veiktu barības piegādi. Izdevās konstatēt pietiekami precīzu ligzdas atrašanās vietu. Taču ievēroju arī to, ka diķis, kura niedrājā putni izvēlējušies ligzdot, **tiel uzpludināts**. Tas nozīmē gandrīz drošu neveiksmi, jo perēšanas periods tikai sāksies un, ūdens līmenim ceļoties, ligzda, ļoti iespējams, tiks appludināta.

Pēc dažām dienām, sazinoties ar zivsaimniecību un izskaidrojot situāciju, sugas nozīmīgumu utt., lūdzu tieši šo diķi vismaz vēl 3–4 nedēļas neturpināt uzpludināt, ja tas saimniecībai nebūtu kritiski. Saņēmu

atbildi, ka viņi padomās. Sapratu, ka diķi jau veikti priekšdarbi zivju mazuļu ielaišanai, tāpēc ūdens līmenis lēnām, tomēr tika palielināts. Cerībā, ka zivsaimniecībā tieši šis diķis tomēr nebūs kritiski nozīmīgs un gūšu atsaucību, pie pļavu liju tēmas atgriezos pēc apmēram divām nedēļām. 13. jūnijā atgriežoties pie ligzdas diķa, redzēju, ka ūdens līmenis ir būtiski cēlies. Nu jau radās zināms satraukums – risks, ka ligzda varētu iet bojā (ja tas vēl nebija noticis) bija ļoti liels. Plēsīgo putnu monitoringa metodika paredz, ka uzskaišu veicējiem ar savu darbību nav jāsekmē papildu aizsardzības

Foto: Andrejs Jesko

4. ATTĒLS. Pļavu lījas dabiskā ligzda ar trim olām Nagļos, Rēzeknes novadā.

FIGURE 4. The natural nest of the Montagu's Harrier with a clutch of three eggs, Nagļi parish, Rēzekne Municipality.

pasākumu ieviešana vairāk, nekā tie attiecīgajai sugai tiek nodrošināti vidēji valstī. T. sk. pēc savas iniciatīvas parauglaukumā nebūtu jāveicina jaunu mikrolietumu veidošana vai citu aizsardzības pasākumu īstenošana un saimnieciskās darbības ierobežošana (Avotiņš, Reihmanis 2017). Tādēļ nolēmu atrast ligzdu, konstatēt tās stāvokli un iegūt monitoringa datus. Izbrienot cauri ūdens grāvim un dūņām, konstatēju, ka niedrājs tomēr vēl ir sauss, ūdens tik tālu nav pacēlies. Brienot cauri niedrēm, diezgan ātri nonācu pie manas aptuveni atzīmētās ligzdas potenciālās atrašanās vietas. Kamēr vēl veicu apskati dažādu metru rādiusā, izcēlās arī pļavu lījas mātīte – tā bija klusi sēdējusi ligzdā, līdz pēdējam brīdim cerot, ka ligzda netiks ievērota. Atradu ligzdu. Tajā bija trīs neliela izmēra baltas olas (4. attēls), kuru izskats atbilda literatūrā aprakstītajam: čaumala matēta, balta vai gaiši zilgana. Dējuma ir 3–4 olas, un gadā viens perējums (LOB 1998). Olu mērījumus neveicu, taču saskaņā ar literatūru vidējais olu izmērs ir 42,1×33,7 mm (Ивановский 2012). Ātri nofotografēju vienu kadru, reģistrēju precīzas koordinātas un devos atpakaļ pa to pašu ceļu, pie ligzdas kopumā pavadot apmēram 3 minūtes. Visu šo laiku mātīte satraukumā riņķoja man virs galvas. Kad devos ārā no niedrāja, parādījās arī tēviņš. Tiesa, tēviņš tikpat ātri arī nozuda (iespējams, tikko atgriezies ar barību mātītei,

vai arī putns no blakus teritorijas). Atgriezies “krastā” ar zināmu gandarījuma izjūtu par pierādītu ligzdošanu, taču ar bažām, ko darīt tālāk, jo sapratu, ka ligzda var “neizdzīvot”. Pēc šī notikuma zvanīju Andrim Avotiņam junioram, aprakstīju situāciju un ligzdas stāvokli u. c. Redzējis situāciju uz vietas, ierosināju pacelt ligzdu augstāk virs zemes. Pēc pieredzes citās valstīs ir zināms, ka suga zināmā mērā pacieš cilvēka iejaukšanos, piemēram, par atzītu sugas aizsardzības praksi daudzviet ir pieņemts izvietot žogu nelielā perimetrā apkārt atrastai ligzdai, tādējādi gan norobežojot teritoriju kulšanas/ pļaušanas laikā, gan pasargājot ligzdu no plēsīgajiem zīdītājiem, piemēram,

Ungārijā (Fatér *et al.* 2004), Vācijā (RBAPS 2022) un Nīderlandē (Koks, Visser 2002). Saprotot, ka ligzda, ļoti ticami, ies bojā, un zinot, ka neliela iejaukšanās varētu būt pieļaujama, Andra Avotiņa atbalstīts, nolēmu tuvākajā laikā to mēģināt.

21. jūnijā izveidoju 90×90 cm izmēra platformu. Novietota tā atrastos ap 30 cm virs zemes. Ar to pilnīgi pietiktu, lai nodrošinātos pret applūšanu. Papildus kā platformas noseģšanas materiālu sagatavoju līdzņemšanai maisā sūnas, sienu un niedres. Nogādājot platformu (visnotaļ smagu, tāpēc nešana nebija vienkārša), veiksmīgi un ātri nonākot līdz ligzdai, secināju: ūdens

Foto: Andrejs Jesko

5. ATTĒLS. Pļavu lījas olas aizperētības pārbaude ūdenī.

FIGURE 5. Checking the development stage of a Montagu's Harrier egg via the floatation test.

Foto: Andrejs Jesko

6. ATTĒLS. Izveidotā mākslīgā ligzda.

FIGURE 6. The artificial nest, constructed by the author.

Pļavu lijas tēviņš.

līmenis bija turpinājies kāpt. Lai arī niedrājs nebija applūdis, tomēr segums bija palicis mitrāks. Kad jau tuvojos ligzdai, mātīte atkal izlidoja pēdējā brīdī un turpināja satraukumā riņķot virs ligzdas. Ar ligzdu viss bija kārtībā, taču sapratu: ja ūdens turpinās celties šādā tempā, pēc aptuveni nedēļas ligzda applūdis. Atkal zvanīju A. Avotiņam, tiku vēlreiz instruēts pārbaudīt olas, katru atsevišķi, vai nav jau izveidojušās plaisas. Pirmās divas šķīta aizdomīgas, trešā stabili pārbaudāma ūdenī. Līdzī paņemtajā litra spainītī ar ūdeni iegremdēju olu (5. attēls) – virs ūdens bija knapi $\frac{1}{4}$ daļa vertikāli peldošas olas (6. aizperētības stadija, pēc Blūms 1989). To visu reģistrēju, un Andris sacīja, ka man ir ne vairāk kā pusstunda laika, lai izveidotu nepieciešamo mākslīgo ligzdu un mātīte varētu atgriezties ligzdā pirms olas atdzisušas. Diezgan operatīvi uzliku platformu tieši virs oriģinālās ligzdas, izvietoju visu līdzpaņemto ligzdas materiālu un – kā pēdējo – ļoti uzmanīgi pārcēlu visas trīs olas uz jauno ligzdu. Visu manu klātbūtnes laiku mātīte vokalizējot satrau-

kumā riņķoja virs ligzdas. To ļoti labi pa telefonu bija dzirdējis arī Andris. Beigās mākslīgais ligzdas veidojums izskatījās pieņemami, nofotografēju rezultātu (6. attēls) un uzreiz devos projām, pie ligzdas kopumā pavadot apmēram deviņas minūtes.

Pēc piecām dienām – 26. jūnijā, kā arī nākamajā dienā – 27. jūnijā – devos uz ligzdas vietu, lai veiktu kontroli – pa gabalu novērojot, pārbaudītu, vai mākslīgā ligzda ir pieņemta vai arī tomēr šī iejaukšanās bijusi pārāk liels traucējums. Abās reizēs novēroju **pozitīvu rezultātu** – redzēju gan tēviņu ar barību ielaižamies pie ligzdas (pirmajā dienā), gan mātīti izceļamies no ligzdas pēc tēviņa atnestās barības un ielaižamies atpakaļ ligzdā (otrajā dienā). Tātad pļavu lija **pieņēma manu mākslīgi veidoto ligzdu**.

Tomēr mani prieki bija īslaicīgi. Vēl pēc vienas nedēļas, dodoties atkārtotā kontrolē, novērojums diemžēl vairs neizdevās novērot pļavu lijas tēviņu piegādājam barību šai ligzdai un, attiecīgi, nenovēroju arī mātīti.

Novērojumiem papildus veltīju vēl divus rītus, taču bez rezultātiem.

Paralēli šīs ligzdas novērojumiem jau biju konstatējis vēl vienu potenciālu pļavu lijas ligzdu ar pietiekami precīzu lokāciju, kā arī iespējamu trešo ligzdas rajonu ar zemāku precizitāti. Saprotot, ka ligzdošanas sekmes noskaidrosies, kad (kā pirms tam vienojušies) ar A. Avotiņu dosimies gredzenot mazuļus, turpināju veltīt vairāk laika otrās ligzdas novērojumiem. Regulāri redzēju tēviņu piegādājam barību, taču mulsināja mātītes savādā uzvedība, daudz uzturoties ārpus niedrāja un potenciālās ligzdas. Tomēr gan mātītes, gan tēviņa satrauktā un pat agresīvā uzvedība pret teritorijā ieklīdušajām niedru lijām lika cerēt uz sekmīgu ligzdošanu.

Viss noskaidrojās 23. jūlijā, kad kopā ar A. Avotiņu devāmies ligzdu apsekošanā un meklēšanā. Vispirms, apsekojot mākslīgo ligzdu, noskaidrojās, ka ligzda diemžēl ir izpostīta. Pie ligzdas vēl bija atrodamas olu čaumalas, kā arī dažu metru attālumā

Foto: Andrejs Jesko

Ļāvu lījas tēviņš nodod barību mazulim.

Foto: Andrejs Jesko

Ļāvu lījas mazuļi pēc izlidošanas.

no līgzdas noplūktas meža pīles pārpalikumi. To, iespējams, bija pastrādājusi ūdele, varbūt kāds cits plēsējs, taču šā vai tā līgzdošana diemžēl bija izrādījusies nesekmīga. Līgzdojot uz zemes, lījas, par nelaimi, ir pakļautas nopietnam zīdītāju plēsēju uzbrukuma riskam (Więcek 2006). Pirmās emocijas bija pārdzīvojuma un vilšanās izjūta, taču faktu bijām konstatējuši un atlika vēl otra līgzda. Sākumā pēc manām norādēm devāmies uz vietu netālā diķa niedrājā, kur pēdējo reizi novēroju mātīti iesēžamies ar tēviņa piegādāto barību. Izstaigājuši teritoriju un tomēr neko neatraduši, apskatījām pirms tam novēroto vietu, kur mātīte mēdza iesēsties. Šoreiz līgzda veiksmīgi un ātri tika atrasta,

taču diemžēl arī izpostīta. Līgzdā vēl atradām gan olu čaumalas, gan (pēc A. Avotiņa teiktā – jau paliela mazuļa) lidspalvu – visu, kas palicis pāri. Atkal līgzdošana bija bijusi nesekmīga, taču tika gūti pierādījumi par otru apdzīvoto Ļāvu lījas līgzdu – precīzi 252 m (Garmin ETREX 32x) attālumā no pirmās līgzdas. Tas varētu norādīt uz koloniālu līgzdošanu, jo koloniāla līgzdošana un poligāmija ir raksturīga Ļāvu lījai dzīvotnēs ar lielāku īpatņu skaitu (Forsman 1999).

Pēc šo divu nesekmīgo līgzdošanas gadījumu konstatēšanas atlika koncentrēties uz man zināmo trešo līgzdas vietu. Jau pēc nedēļas pie-

vērsos šai vietai, tam veltot vairākas dienas (gan rītus, gan vakarus). Jāsaka, diemžēl arī ar šo teritoriju nesekmējās, jo izvestus caļus tā arī neizdevās novērot, taču guvu pārlicinošas pazīmes par teritoriju: mātīte uzturējās nelielā teritorijā, gandrīz to nepametot, un vēl 13. augustā tēviņš turpināja piegādāt mātītei barību un mātīte to prasīja. Identificētā potenciālās līgzdas rajona centrs ir 700 un 800 m attālumā no divām atrastajām līgzdām. Arī pret teritoriju šķērsojošiem citiem plēsīgajiem putniem Ļāvu lījas izrādīja satraukumu un agresiju. Piemēram, 30. jūlijā novēroju, kā sākumā mātīte, pēc tam divi (!) Ļāvu lījas tēviņi uzbruka augstu virs teritorijas riņķojošiem jūras ērgļiem, viens no tēviņiem pat fiziski saskārās ar jūras ērgli. Šis gadījums norāda uz puskoloniālas līgzdošanas gadījumu.

Vēl augusta otrajā nedēļā novēroju niedru lījas mātītes padzīšanu no teritorijas, iesaistoties gan Ļāvu lījas tēviņam, gan mātītei. Šis ir laiks, kad sekmīgas līgzdošanas gadījumā jaunajiem putniem jau vajadzētu būt izlidojušiem (28. jūlijs–16. augusts, vidēji 7. augusts; Ивановский 2012). Arī savos personīgajos izvesto mazuļu novērojumos iepriekšējos gados šajā teritorijā to konstatēju 29. jūlijā (2020) un 3. augustā (2021), kad vēroju barības nodošanu mazuļiem gaisā.

Apkopojot iepriekš teikto par Ļāvu lījas līgzdošanu manā Nagļu parauglaukumā, varu secināt: 2022. gada sezonā tika konstatēta puskoloniāla līgzdošana, kur viena līgzdošana tika pierādīta ar konstatētām trim olām un vēlāk līgzda izpostīta, otra līgzdošana pierādīta jau izpostītas

No autora kolekcijas

Ļāvu lījas attēls uz 2022. gadā izdotas Lielbritānijas pastmarkas.

ligzdas stadijā, taču atrastas olu čaumalas paliekas un mazuļa lidspalva, un trešā ligzda nebija atrasta, taču bija konstatēta ticama ligzdošana pēc vairākām ticamas ligzdošanas pazīmēm. Un, būtiskākais, bija pārbaudīta, iespējams, līdz šim vēl pļavu līdžām neizmantota metode ar ligzdas pārceļšanu uz mākslīgo platformu, paceļot to 30–40 cm virs zemes, un pļavu līdžu bija šo ligzdu pieņēmusi.

Lai arī nepiepildījās cerētais – atkal ieraudzīt sekmīgi izlidojušus caļus un, labākajā gadījumā, tos apgredzenot, tomēr ir gūta vērtīga pieredze, informācija un jaunas zināšanas par šo Latvijā maz aprakstīto, taču skais-to, fascinējošo un noteikti turpmākas un padziļinātas izpētes vērtu sugu.

Lai viegls ceļš uz ziemošanas vietām un atgriežoties, un uz tikšanos 2023. gada ligzdošanas sezonā!

Foto: Andrejs Jesko

Pļavu līdžu mātīte saullēktā.

Literatūra

- Avotiņš A. 2005. Putni Teiču dabas rezervātā. Īaudona: Teiču dabas rezervāta administrācija, 160 lpp.
- Avotiņš jun. A., Reihmanis J. 2022. Kā klājas tiem, kas barības ķēdes augšgalā? Atbildes, ko sniedz plēsīgo putnu monitorings. *Putni dabā* 90 (2022/1).
- Blūms P. 1989. Savvaļas putnu olu aizperētības pakāpes noteikšana. *Putni dabā* 2: 123–125.
- Eionet 2020. Bird population status and trends at the EU and Member State levels. <https://bd.eionet.europa.eu/article12/summary>.
- Fatér I., László T., Tamás E. A. 2004. Protection of Montagu's Harrier *Circus pygargus* on the Heves-Borsod Plain with special attention to nesting on agricultural habitats. In: Chancellor R. D., Meyburg B.-U. (eds.), *Raptors Worldwide*: 823–829. <https://www.researchgate.net/publication/235752372>.
- Forsman D. 1999. *The Raptors of Europe and the Middle East: A Handbook of Field Identification*. London: Poyser, 589 pp.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P., Franch M., Kipson M., Milanese P., Martí D., Anton M., Klvaňova A., Kalyakin M. V., Bauer H.-G., Foppen R. P. B. 2020. *European Breeding Bird Atlas 2: Distribution, Abundance and Change*. Barcelona: European Bird Census Council & Lynx Edicions, 967 pp.
- Koks B. J., Visser E. G. 2002. Montagu's Harriers *Circus pygargus* in the Netherlands: Does nest protection prevent extinction? *Ornithologischer Anzeiger* 41: 159–166.
- Ķerus V., Dekants A., Auniņš A., Mārdega I. 2021. *Latvijas ligzdojošo putnu atlanti 1980–2017*. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība, 512 lpp.
- LOB 1998. *Latvijas lauku putni*. Rīga, 208 lpp.
- RBAPS 2022. Harrier nest protection in arable fields – Germany, Nordrhein-Westfalen. https://ec.europa.eu/environment/nature/rbaps/fiche/harrier-nest-protection-arable-fields-germany-nord_en.htm.
- Reihmanis J., Avotiņš jun. A. 2017. Plēsīgo putnu monitorings: uzskaišu metodika. Rīga: Latvijas Ornitoloģijas biedrība.
- Werkmann E. 2021. *The Amazing Story of Montagu's Harrier: How the birds show us the way to agriculture and nature in harmony*. Piranha Publishers, 250 pp.
- Wiącek J. 2006. Food transfer in Montagu's Harrier *Circus pygargus* during courtship. *Acta Ornithologica* 41 (1): 88–91.
- Wiącek J. 2008. Benefits and costs of semi-colonial breeding in the Montagu's Harrier *Circus pygargus*. *Belgian Journal of Zoology* 138 (1): 36–40.
- Ивановский В. В. 2012. Хищные птицы Белорусского Поозерья. Витебск: Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, 209 с.
- Калякин М. В., Волцит О. В. 2020. Атлас гнездящихся птиц европейской части России. Москва: Фитон XXI, 908 с.

Summary

My summer of Montagu's Harriers or How much we really know about Montagu's Harriers? /Andrejs Jesko/

The author describes semicolonial nesting of Montagu's Harriers *Circus pygargus* in Nagļi parish, Rēzekne Municipality. Three nesting territories (two nests and one probable nesting territory) were recorded in reed beds at a fish pond complex in 2022. The nests were situated within 252 m, ca. 700 m and ca. 800 m apart from each other. One of the nests was at risk of being flooded since the fishery operation required raising the water level in one of the ponds. When the water level became alarmingly high, it was decided to install an artificial platform (90×90 cm) 30 cm above the ground and move the eggs to the artificial nest (Fig. 6). The full operation required ca. 9 minutes. It took place on 21 June, while the eggs were in advanced stage of incubation (according to the floatation test, Fig. 5). Based on the observations of the pair's behaviour at the nesting area on 26 and 27 June, the transition to the artificial nest had been successful. After another week, however, the nest territory turned out to be deserted. Nest control on 23 July revealed that the clutch had been destroyed by a carnivore, most probably an American Mink. All three nests were unsuccessful in 2022. The described experience shows that Montagu's Harriers can respond well to the moving of an active nest to an artificial platform in situations where such form of management would be the last chance for the survival of the clutch.